André Klukhuhn
Wetenschapper en filosoof

André Klukhuhn, geboren in 1940 in Amsterdam, woonachtig en werkzaam in Amsterdam.

Klukhuhn studeerde fysische chemie in Amsterdam. Na zijn promotie op infrarood-spectrofotometrisch onderzoek aan ferro-elektrische kristallen, vertrok hij in 1973 naar Studium Generale in Utrecht.

Naast zijn wetenschappelijke activiteiten werkte André Klukhuhn voor de VPRO-radio voor het programma God zij met ons, was hij tussen 1991 en 1993 schrijver van columns en essays voor HP/De Tijd en was hij tevens redacteur van literair tijdschrift Maatstaf.

In 2003 verscheen van zijn hand *De geschiedenis van het denken.* Dit boek geeft een overzicht van de pogingen die de mens in de loop van de geschiedenis heeft ondernomen om greep te krijgen op zijn omgeving. Talloze aspecten komen aan de orde: van de cultuur in de Griekse, Romeinse en Arabische Oudheid tot aan de moraal van de medische wetenschap; van de ontdekking van de wiskunde tot aan kunstmatige intelligentie; van het *fin de siècle* tot aan het *fin de millénaire*. Het boek kan gezien worden als een neerslag van de ruim dertig jaar die Klukhuhn werkzaam was voor Studium Generale in Utrecht.

In januari 2008 verscheen *Alle mensen heten Janus*, een 'essay' van ruim 900 pagina's. In dit werk behandelt Klukhuhn aan de hand van de westerse ideeëngeschiedenis de subject-objectscheiding: het fenomeen dat de menselijke geest zowel subjectieve als objectieve 'kenwijzen' heeft. De titel gebruikt de tweehoofdige Romeinse god Janus als symbool voor deze scheiding.

- Saccadics Sightings: Einstein en Bohr

Tijdens zijn correspondentie met Rune Peitersen sprak Klukhuhn uit dat het zijn visie is dat ons (ontwikkelende) bewustzijn en onze ervaring van de tijdruimte onderling zeer nauw verbonden zijn (Kant, aangevuld met Darwin). Zo is hij er stellig van overtuigd dat de oude Egyptenaren met hun tweedimensionale afbeeldingen geen slechte tekenaars waren, maar dat zij hun perceptie van de werkelijkheid nauwkeurig hebben weergegeven.
Net zoals wij onze driedimensionale perceptie en de generaties na ons ongetwijfeld hun vierdimensionale perceptie hebben. We hebben immers 'keiharde' wetenschappelijke bewijzen dat óns driedimensionaal ervaren universum vierdimensionale kenmerken heeft. Tijdens het symposium zal er gelegenheid zijn om te reageren op Klukhuhn zijn stellingname "*The joint evolution of consciousness and space".*

Saskia Monshouwer
Curator en antropoloog

Saskia Monshouwer is geboren in Amsterdam, 1962 en woont en werkt in Amsterdam.

Monshouwer studeerde Culturele Antropologie aan de Universiteit van Nijmegen en de Universiteit van Amsterdam. Tijdens haar studie volgende zij kunsthistorische vakken en museumkunde en volgde een carrière in de kunst.

Monshouwer editions is de overkoepelende naam van alle activiteiten van Saskia Monshouwer. In 1990 startte zij haar werkzaamheden op het gebied van de beeldende kunst. Sinds 2000 is zij werkzaam als curator en publicist.

Monshouwer heeft verschillende exposities samengesteld voor o.a. het Museum Kröller-Muller in Otterlo en werkte mee aan publicaties voor het Gemeente Museum Den Haag, Stedelijk Museum Amsterdam en SKOR Kunst en Openbare Ruimte.

De focus van haar activiteiten is de relatie tussen kunst, publiek en omgeving. Aan de hand van kunstwerken en artistieke projecten wordt de hedendaagse leefomgeving onderzocht.

- Saccadics Sightings: Einstein en Bohr

Ter gelegenheid van de tentoonstelling *Saccadic Sightings: Einstein & Bohr* van Rune Peitersen draagt Monshouwer bij aan het minisymposium bij Ellen de Bruine PROJECTS.

Monshouwer stelt dat vanwege de relatie met zowel de samenleving als publiek, kunst tussen wetenschap en samenleving kan bemiddelen, en wellicht een gangbaar wereldbeeld destabiliseren. Zij zal deze stelling toelichten met haar bijdrage: *Kunst, context, wetenschap -mogelijke consequenties van het denken (over zien)*

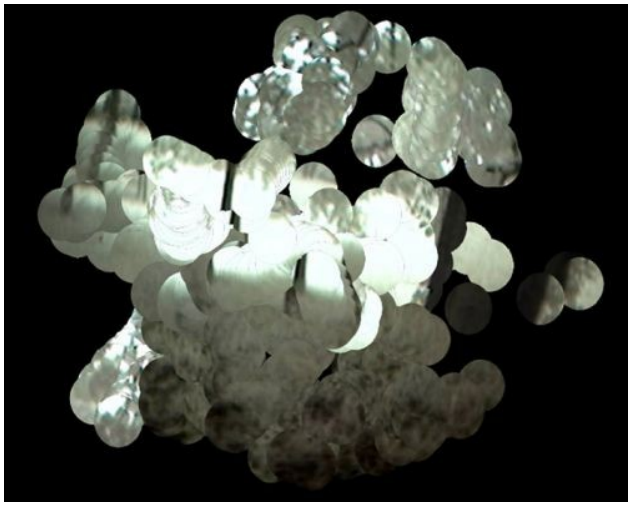

Rune Peitersen
Beeldend kunstenaar

Rune Peitersen, geboren in Denemarken 1971, woont en werkt in Amsterdam. Hij studeerde in 1999 af aan de kunstacademie in Den Haag en volgde in de twee jaar daarna in Groningen de tweede fase opleiding van het Frank Mohr Instituut. Sinds 2000 wordt Peitersen vertegenwoordigd door galerie Ellen de Bruijne PROJECTS in Amsterdam.

Het project *Saccadic Sightings* kent zijn oorsprong in de hypersensitieve manier waarop Peitersen de werkelijkheid aanschouwd. Zijn oeuvre bestaat uit de visualisering van hoe de werkelijkheid vorm krijgt in de menselijke beleving. Zoals hij in zijn werk *Fleshworks* (2001-2005) de versmelting visualiseert van twee volwassenen in hun liefdespel, transformeert Peitersen de waarnemingspatronen van de mens in *Saccadic Sightings*.

Van 3 juni 2010 tot en met 28 augustus 2010 worden in Ellen de Bruijne PROJECTS twee werken van Peitersen getoond in de tentoonstelling *Saccadic Sightings: Einstein & Bohr*.

- Saccadics Sightings: Einstein en Bohr

Het eerste werk, *Observer Effect,* is een fotoreeks van 60 foto's die doormiddel van stippen een gefragmenteerde omgeving laten zien. In werkelijkheid zijn het 6000 frames uit het videomateriaal dat door Peitersen is opgenomen met een *MobileEye*, een apparaat dat de saccades van het oog registreert. Een `saccade` of `oogsprong` is een ballistische beweging van de ogen die tot doel heeft een nieuw fixatiepunt te vinden. Saccades komen altijd voor, bijvoorbeeld bij het lezen of het bekijken van foto's, ongeacht wat er bekeken wordt. Tevens zijn zij onvrijwillig en hebben wij er geen controle over.

Het tweede werk, *Observing Uncertainty*, is een snapshot uit de omgeving zoals Peitersen heeft waargenomen tijdens een van zijn wandelingen door de stad. Het is een overzichtsfoto van een sculptuur onder een viaduct, een boom, met daaroverheen de sporen van de bewegingen van het oog die als een mes over het oppervlakte snijden.

Het symposium *Saccadic Sightings: Einstein en Bohr* dat naar aanleiding van deze tentoonstelling wordt georganiseerd, heeft als doel een dialoog aan te wakkeren waarin de constructie van de werkelijkheid en de rol van kunst hierin wordt bevraagd.

Afbeeldingen

Rune Peitersen aan het werk met de *MobileEye*
Rune Peitersen, Observer Effect, 2009
Rune Peitersen, Observing Uncertainty, 2010

Robert Zwijnenberg
Hoogleraar Kunstgeschiedenis Universiteit Leiden en directeur van *The Arts & Genomics Centre* in Leiden (www.artsgenomics.org).

Robert Zwijnenberg, geboren in Alkmaar (1954), is woonachtig in Amsterdam en is werkzaam in Leiden.

Zwijnenberg is gepromoveerd in Amsterdam aan de faculteit Wijsbegeerte, en hij was postdoc in Groningen. Tijdens zijn postdocschap werd hij bijzonder hoogleraar aan de Faculteit der Cultuurwetenschappen in Maastricht, waar hij aan verschillende projecten werkte, die deels nog lopen. Hij publiceert over Renaissance cultuur en kunsttheorie, kunstfilosofie en de relatie tussen kunst en wetenschappen. Hij schreef onder andere het voorwoord voor *Art in the Age of Technoscience. Genetic Engineering, Robotics, and Artificial Life in Contemporary Art (*Springer Verlag, New York: 2009) Zwijnenberg werkt nu voornamelijk in Leiden waar hij als directeur van *The Arts & Genomics Centre* en als hoogleraar kunstgeschiedenis aan de Universiteit Leiden de toon zet voor het geesteswetenschappelijke debat op het gebied van wetenschap, techniek en kunst.

- Saccadics Sightings: Einstein en Bohr

Vanuit zijn achtergrond probeert Zwijnenberg kunst, geesteswetenschappen en natuurwetenschappen bij elkaar te brengen en van elkaar te laten leren. Uit deze interactie kunnen nieuwe kunstvormen voortkomen en, volgens Zwijnenberg, ook nieuwe theorieën en methodes. Ook aan de kunst en kunstgeschiedenis zullen opnieuw vragen gesteld moeten worden. Wat is het artistieke element dat wordt aangebracht door het artistieke gebruik van wetenschappelijke materialen en praktijken? Hoe moeten we de esthetische waarde van deze kunstwerken beoordelen? Worden er door kunstenaars die werkzaam zijn in een technologische praktijk van onderzoek, nieuwe filosofische, ethische, wetenschappelijke en culturele vragen opgeroepen die in het wetenschappelijke onderzoek zelf niet op tafel komen?

Kunst kan ons via de artistieke verbeelding toegang geven tot complexe technologische activiteiten. Genomics, de term die gebruikt voor grootschalig onderzoek naar erfelijkheid en de genen van mensen, dieren, planten en micro-organismen, is bijvoorbeeld zeer bepalend voor de toekomst, voor wie en wat wij zijn als mensen, net zoals voorspellende geneeskunde dat is. Het is belangrijk dat iedereen, dus ook kunstenaars, zich bezighouden met de ethische, culturele en politieke implicaties van de natuurwetenschappen.

Mariska van den Berg
Kunsthistorica en freelance curator SKOR

Mariska van den Berg (1964) woont en werkt in Amsterdam.

Ze studeerde Kunstgeschiedenis en Kunst & Beleid aan de Rijksuniversiteit Groningen.
Na enige jaren als curator te hebben gewerkt bij SKOR, Stichting Kunst en Openbare Ruimte te Amsterdam, werkt zij sinds 2007 weer onafhankelijk.

Ze gaf les aan Design Academy Eindhoven, Rietveld academie in Amsterdam, en op het moment bij de Masteropleiding forografie van de St. Joost academie in Breda. Van den Berg heeft artikelen geschreven voor Metropolis M, Vrij Nederland en diverse museumcatalogi en kunstenaars monografieën. Ze maakte boeken met Fiona Tan, Lonnie van Brummelen en Siebren de Haan en bereid op het moment een publicatie voor met fotograaf Gert Jan Kocken.

Sinds 2010 is zij lid van *Calcite Revolt*, een initiatief dat vormen van uitwisseling en samenwerking tussen kunstenaars, curatoren en andere bemiddelaars onderzoekt.

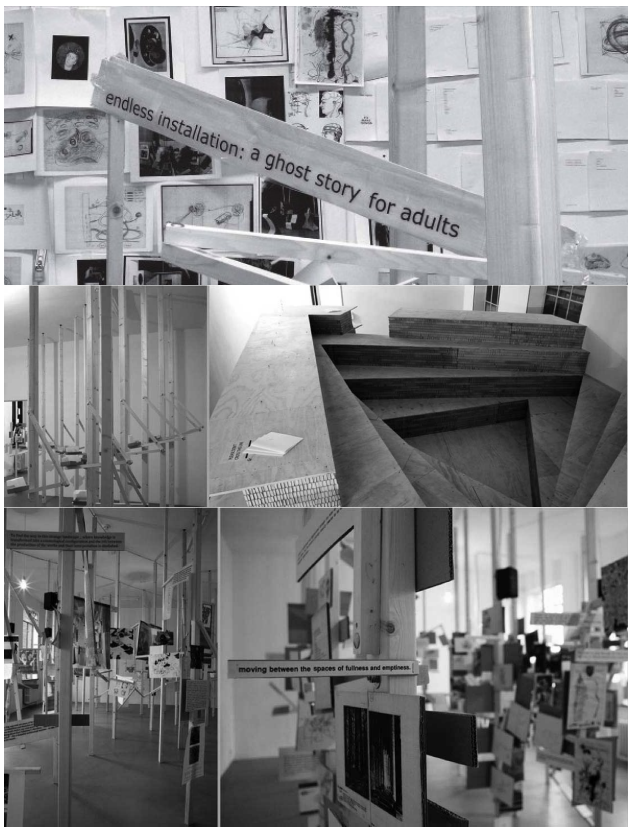

Tamuna Chabashvili
Kunstenaar en curator

Tamuna Chabashvili, geboren in Georgia, 1987, woont en werkt in Amsterdam.

Samen met Adi Hollander richtte Hollander in 2003 het kunstenaars collectief *Public Space with a Roof* (PSWAR) op. PSWAR maakt grootschalige installaties waarbij de grenzen worden opgezocht van de hedendaagse rol van de kunstenaar zoals de kunstenaar als activist, de kunstenaar als producent of de kunstenaar als curator.
De essentie van het werk dat PSWAR voortbrengt, is dat het functioneert als publieke ruimte en als een raamwerk voor het gehele project. In de vorm van een laboratorium komen vele werken, gedachten en theorieën samen en bieden een nieuw perspectief.

In 2010 toonde Chabashvili met PSWAR in het project "Endless Installation: A Ghost Story For Adults" in het SMART Project Space te Amsterdam

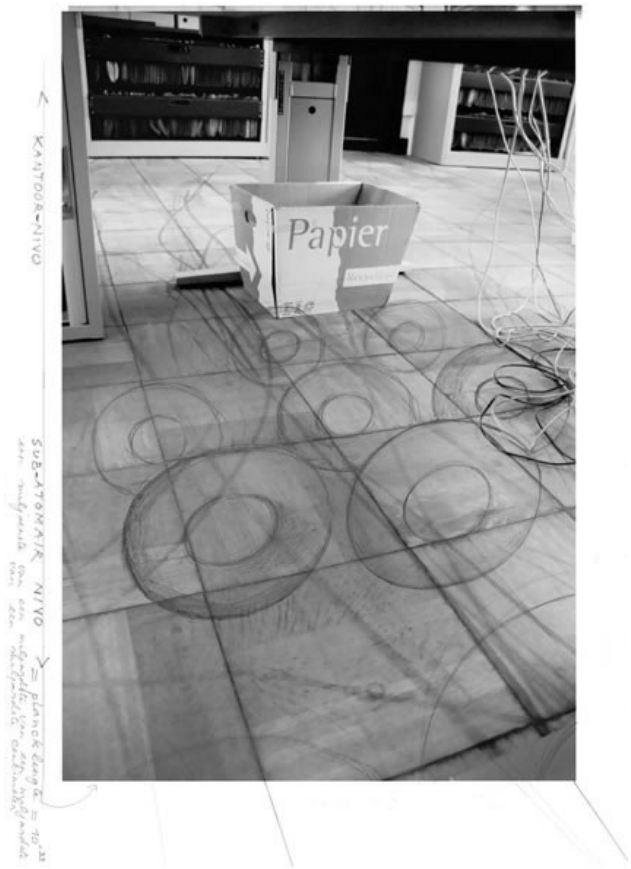

Voebe de Gruyter
Beeldend kunstenaar

Voebe de Gruyter, geboren in Den Haag, 1960, woont en werkt in Brussel.

De Gruyter studeerde af aan de Gerrit Rietveld Academie in 1986 en in 1995 aan de Rijksacademie in Amsterdam.

Het werk van Voebe de Gruyter is te beschrijven als verhalende conceptuele kunst. Hoewel zij alle mogelijke materialen binnen haar werk inzet, ligt de basis ervan in het tekenen, in het op vrij directe wijze toevertrouwen van gedachten of ideeën aan het papier, zonder dat deze gedachten of ideeën uitgewerkt hoeven te worden.

De Gruyter onderzoekt het gedrag van elementaire deeltjes, als kunstenaar, niet als wetenschapper, al blijken haar veronderstellingen vaak dicht tegen die van hen aan te liggen. Zo onderzocht ze in de *Kauwgomtekeningen* (1994) haar vermoeden dat er informatie kan doordringen in kleine deeltjes, dat de zinnen die kauwgomkauwende mensen uitspreken in de kauwgom terecht komen.

Recentelijk ontwikkelde zij, als variant op de snaartheorie en door veel naar de grond te staren, de ‘snoertheorie’, die een wereld beschrijft die zich met name onder de kantoortafels afspeelt. Boven de tafels bestaat het World Wide Web, eronder de wereld van de snoeren. Ook hier draait het om de (mentale) visualisatie van een mogelijke informatieoverdracht die wij met het blote oog niet kunnen waarnemen.

Uit tekst:
Arkesteijn Roel, 2007

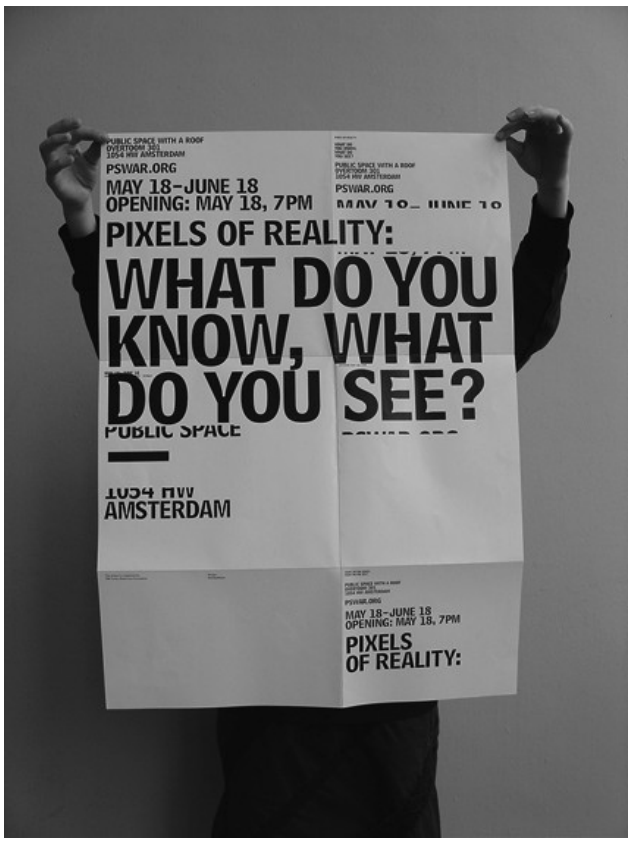

Adi Hollander
Kunstenaar en curator

Adi Hollander, geboren in België, 1976 woont en werkt in Amsterdam.

Samen met Tamuna Chabashvili richtte Hollander in 2003 het kunstenaars collectief *Public Space with a Roof* (PSWAR) op. PSWAR maakt grootschalige installaties waarbij de grenzen worden opgezocht van de hedendaagse rol van de kunstenaar zoals de kunstenaar als activist, de kunstenaar als producent of de kunstenaar als curator.
De essentie van het werk dat PSWAR voortbrengt, is dat het functioneert als publieke ruimte en als een raamwerk voor het gehele project. In de vorm van een laboratorium komen vele werken, gedachten en theorieën samen en bieden een nieuw perspectief.

In 2006 toonde Hollander met PSWAR in Amsterdam het project *Pixels of Reality - what do you know, what do you see?*

Anne Kienhuis
Postdoctoraal researcher

Anne Kienhuis, geboren in Almelo, 1979, is woonachtig in Utrecht en werkt in Bilthoven.

Kienhuis studeerde in 2002 af aan de Universiteit Maastricht en werkt nu als postdoctoraal onderzoeker bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Kienhuis was werkzaam als scientific manager bij *The Arts and Genomics Centre* (TAGC) te Leiden toen zij kennis maakte met het werk van Rune Peitersen. In haar onderzoek hield zij zich bezig met de vraag of kunst een bijdrage kan leveren aan de verbeelding van wetenschap.

Kienhuis is nog steeds werkzaam in de wetenschap als onderzoeker. Zij onderzoekt nu, in vervolg op haar promotieonderzoek, de effecten van giftige stoffen op de lever. Het uiteindelijke doel wat met dit onderzoek beoogd wordt, is het ontwikkelen van alternatieve modellen die huidig proefdieronderzoek naar de effecten van giftige stoffen op de lever kunnen verminderen of verfijnen. Het onderzoek vindt plaats binnen *the Netherlands Toxicogenomics Centre* (NTC).

Laura Schuster
PhD aan de UvA en researcher bij *Imagined Futures*

Laure Schuster is geboren in 1984 in Amsterdam. Ze woont en werkt in Amsterdam.

Schuster is een PhD kandidaat en een junior docent aan de BA Media en Cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. Daar doceert zij Wetenschapsfilosofie en is zij co-coordinator en docent van het vak *Performance at the Edge: Transmedialities.*

Tevens is Schuster verbonden aan de *Amsterdam School of Cultural Analysis* (ASCA) met het onderzoeksproject Imagined Futures (iFUT). IFUT houdt zich bezig met de condities, dynamica en gevolgen van de snelle veranderingen en ontwikkelingen op het gebied van nieuwe media.

Huib Haye van der Werf
Curator bij het Nederlands Architectuurinstituut

Huib Haye van der Werf, geboren in Brussel, 1976, woonachtig in Amsterdam en werkzaam in Rotterdam

Van der Werf behaalde in 1998 zijn BA Fine Arts aan de academie in Den Haag en vervolgde een BA/MA opleiding Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. In 2004 en 2005 heeft hij deelgenomen aan het *Curatorial Programme* bij de Appel in Amsterdam

Sinds 2008 werkt Van der Werf als curator bij het Nederlands Architectuurinstituut (NAi) in Rotterdam. Van 2005 tot 2008 was hij senior adviseur beeldende kunst voor de toenmalig Rijksbouwmeester Mels Crouwel.
Hij heeft verschillende tentoonstellingen samengesteld waaronder *Power of Place* voor de Internationale Landschap Triënnale van Apeldoorn en Article 12 van Jill Magid bij Stroom Den Haag. Hij is momenteel ook lid van de adviescommissie beeldende kunst voor de stad Utrecht en de stad Den Haag. Hij heeft geschreven voor o.a. Metropolis M, Open en Manifesta Journal, en voor publicaties van kunstenaars zoals Navid Nuur en Sanja Medic.